

ETAPPMÅL OM AVFALL

UPPFÖLJNINGANSANSVARIG MYNDIGHET: NATURVÅRDSVERKET

Ökad resurshushållning i livsmedelskedjan

Etappmålet om ökad resurshushållning i livsmedelskedjan innebär att insatser ska vidtas så att resurshushållningen i livsmedelskedjan ökar genom att minst 50 procent av matavfallet från hushåll, storkök, butiker och restauranger sorteras ut och behandlas biologiskt så att växtnäring tas tillvara, där minst 40 procent behandlas, så att även energi tas tillvara senast 2018.

Sammanfattning

Den biologiska återvinningen av matavfall ökar. År 2013 återvanns 31 procent av matavfallet genom biologisk behandling där näringsämnen togs tillvara. Att jämföra med 25 procent 2012. Även om de insamlade matavfallsmängderna har ökat under de senaste åren visar uppföljningen att utbyggnaden behöver öka ännu snabbare än i dagens takt för att klar återvinningsmålet på 50 procent. Mängden matavfall som rötas behöver nästan fördubblas för att målet ska nås.

Resultat

Det uppkomna matavfallet beräknas till cirka 1 072 000 ton i konsumtionsledet.⁶¹¹ Mängden utsorterat matavfall till biologisk behandling har ökat från drygt 300 000 ton till omkring 420 000 ton mellan 2010 och 2013, vilket innebär en ökning på omkring 40 procent.

Av 309 000 ton utsorterat matavfall som samlades in till rötning var det 221 000 ton (72 procent) som kunde tillgodoräknas vid uppföljning av målet. Att inte allt utsorterat matavfall kan tillgodoräknas i målet beror på förluster i form av uppkomna rejektmängder samt att delar av framförallt rötslammet användes för ändamål som inte klassas som återföring av näringsämnen. Av 112 000 ton utsorterat matavfall som samlades in till kompostering var det omkring 106 000 ton (95 %) som kunde tillgodoräknas vid uppföljning av målet. Resterande 6 000 ton (5 %) var förluster i form av rejekt samt att den färdiga komposten inte återvinns

611 Matavfallsmängder i Sverige. Naturvårdsverket, 2014.

till 100 procent. Det innebär att totalt 327 000 ton eller cirka 31 procent av matavfallet sorterades ut och behandlades biologiskt så att växtnäringen togs tillvara.

Allt fler kommuner har infört insamling av källsorterat matavfall för biologisk återvinning. Information från Avfall Sverige visar att 175 kommuner infört insamling av matavfall och att nära två tredjedelar av hushållen är anslutna. Drygt 20 av kommunerna hade endast insamling från storkök och restauranger medan flertalet även samlade in från hushållen.⁶¹²

Flera styrmedel har använts för att öka den biologiska återvinningen, bland annat investeringsstöd genom Lip och Klimp och vägledning från Naturvårdsverket. Sedan 2009 finns Energimyndighetens investeringsstöd för biogas, den så kallade ”Biogasutlysningen”. Branschen har också gjort frivilliga åtaganden och skapat certifieringssystem.

Jordbruksverket har haft ett regeringsuppdrag att i samråd med Naturvårdsverket och Livsmedelsverket stödja projekt och samordna kunskap för att öka biogasproduktionen från matavfall. En del i projektet är att informera alla kommuner som ännu inte börjat ta vara på matavfallet. Syftet är att sprida erfarenheterna från de olika projekten samt ge inspiration och stöd på vägen.

Analys

MiljöEmissionsData (SMED) har gjort en prognos över hur mycket återvinningsgraden för respektive villkor i återvinningsmålet förväntas uppgå till år 2018.⁶¹³ Prognosen visar att om utsorteringen av matavfall fortgår i samma takt som den har gjort mellan 2009 och 2013 kommer återvinningsmålet inte att nås tills 2018. Mängden matavfall som rötas behöver nästan fördubblas för att öka från 21 procent idag till 40 procent 2018.

De åtgärderna med störst potential att öka återvinningsgraden av matavfall utifrån 2013 års siffror är:

- Öka mängden insamlat matavfall till biologisk behandling.
- Minska rejeckt mängderna vid samröttningsanläggningar.
- Öka återföringen av rötslammet vid kommunala avloppsreningsverk.

För att minska miljöpåverkan vid rötning och kompostering, t.ex. ökat utsläpp av metan och lustgas till luft, har Naturvårdsverket tagit fram allmänna råd och

612 Avfall Sverige.

613 SMED Rapport Nr. 155, 2014. Uppföljning av etappmålet för ökad resurshushållning i livsmedelskedjan.

en handbok.⁶¹⁴ Branschen jobbar frivilligt genom Avfall Sverige med att begränsa utsläppen från biogasanläggningar och anläggningar som uppgraderar biogas till fordonsbränsle. Drygt 30 biogas- och uppgraderingsanläggningar har anslutit sig till det frivilliga åtagandet.⁶¹⁵

Ökad resurshushållning i byggsektorn

Etappmålet om byggnads- och rivningsavfall innebär att insatser ska vidtas så att förberedandet för återanvändning, materialåtervinning och annat materialutnyttjande av icke-farligt byggnads- och rivningsavfall är minst 70 viktprocent senast 2020.

Sammanfattning

Naturvårdsverket bedömer, även om statistiken är bristfällig och uppgifter är osäkra, att det är sannolikt att Sverige redan idag uppnår återvinningsgraden för bygg- och rivningsavfall på minst 70 procent som gäller för etappmålet. Detta under förutsättning att flödena av bygg- och anläggningsavfall som idag inte rapporteras in kan tillgodoräknas i uppföljningen av återvinningsmålet.

Resultat

De data och den statistik som finns tillgänglig för att bedöma hur Sverige ligger till idag jämfört med målet är mycket bristfällig. Med de metoder för uppföljning som hittills används i Sverige så rapporterar Svensk MiljöEmissions Data (SMED) att återvinningen ligger på ca 50 procent för 2012.⁶¹⁶ Betydande flöden av bygg- och rivningsavfall saknas dock i dagens statistik, flöden där återvinningen ofta är nästan hundra procentig.⁶¹⁷ Det gäller bland annat krossad betong och annat avfall som återvinns och som hanteras av mindre avfallsanläggningar. Denna hantering ingår idag inte i statistiken för uppföljning av etappmålet.

614 NFS 2003:15 Naturvårdsverkets allmänna råd till 2 kap. 3 § miljöbalken (1998:808) om metoder för yrkesmässig lagring, rötning och kompostering av avfall

615 Sammanställning av mätningar inom frivilligt åtagande 2007–2012. Avfall Sverige. Rapport U2012:15

616 Sundqvist, J.-O., 2014. Återvinningsgrad för byggavfall- ASP 2014, u.o.: SMED.

617 Sundqvist, J.-O., 2014. Återvinningspotential för byggavfall, Stockholm.

Naturvårdsverket arbetar aktivt för att åtgärda den alltför låga kvalitén hos byggsektorns avfallsdata. Under 2013 beslutade Naturvårdsverket om utökad datarapportering av byggavfall i miljörapporter från tillståndspliktiga avfallsbehandlingsanläggningar⁶¹⁸ med första datainsamling under 2015 och första rapportering via Svenska Miljörapporteringsportalen (SMP) 2016. De nämnda åtgärderna för att förbättra sektorns avfallsdata väntas få effekt först referensåret 2016 som rapporteras till Eurostat 2018.

Även om statistiken är bristfällig och uppgifter är osäkra, bedömer Naturvårdsverket att det är sannolikt att Sverige redan idag uppnår den återvinningsgrad för bygg- och rivningsavfall på minst 70 procent som gäller som EU:s och Sveriges gemensamma mål till år 2020.⁶¹⁹ Detta under förutsättning att flödena ovan av anläggningsavfall kan tillgodoräknas i uppföljningen av återvinningsmålet.

Analys

Naturvårdsverket har fått i uppdrag av regeringen att utreda behovet av styrmedel för att nå etappmålet. Möjliga styrmedel ska konsekvensutredas och förslag ska därefter lämnas på vilka styrmedel som bedöms vara lämpliga att genomföra. Uppdraget ska redovisas till Miljödepartementet i mars 2015.

Med anledning av att tillgången på data är mycket bristfällig är det idag inte ändamålsenligt att föreslå några ytterligare styrmedel eftersom det inte går att mäta eller följa upp effekterna av dessa styrmedel för en ökad återvinning av bygg- och rivningsavfall. Istället föreslås åtgärder för att förbättra bygg- och rivningsavfallsstatistiken. Naturvårdsverket har dock inom uppdraget översiktligt undersökt styrmedel som bedöms kunna införas och ge effekt innan målåret 2020.

Under 2013 och 2014 genomförde Naturvårdsverket och Boverket en tillsynsvägledningskampanj för byggnads- och miljöinspektörer. Syftet var att öka tillsynen av bygg- och rivningsprojekt så att mängden avfall minskar och hanteras på ett miljömässigt godtagbart sätt.

618 NFS 2013:12, www.naturvardsverket.se/Documents/foreskrifter/nfs2013/nfs-2013-12.pdf

619 IVL Svenska Miljöinstitutet, 2014. Analys av lämpliga åtgärder för att öka återanvändning och materialåtervinning av bygg- och rivningsavfall. Stockholm: Naturvårdsverket.